

**A IUBIT VIAȚA OMENIA
FIINDU-I CREDINȚA...
Mihail Dolgan (1939-2013)**

Acest *final de primăvară poetică* a venit cu o veste tristă ce ne-a întunecat gândul și sufletul: *Constelația Oamenilor dispăruți* l-a înghițit și pe savantul Mihail Dolgan... A plecat subit la *Poporul stelelor*, într-un panteon al istoricilor și criticilor literari, *îndesit* nu de mult timp de alți congeneri prieteni: Vasile Coroban, Efim Junghietu, Constantin Popovici, Vasile Nastasiu...

Încerc să mă explic despre modul în care nu prea m-am aventurat deseori a scrie, eventual de *zile mari*, vorba lui Mihail Dolgan, a scrie, culegând cuvintele cele șoptite în taină și din adâncurile cele neștiute în realitate. Departe de mine însă e și gândul a concepe o alocuțiune *aparte* căreia să-i pun aripi nebunești, dar va trebui să recunoaștem o atare situație în care între trecut, fie cât de în ani lumină depărtare, și prezent, există o linie ce o purtăm cu noi, în noi și de care nu ne putem rupe... Pe această linie natural existențială, noi, ființa omenească, ne bucurăm spiritual de o libertate pe care nu reușim să o stăpânim în deplin.

Cu ce s-a prezentat în fața noastră savantul Mihail Dolgan? Probabil titlurile de carte semnate de Dumnealui și alcătuiesc *argumentul forte*: *Idee și imagine poetică*, Ch., 1971; *Profiluri literare*. Culegere colectivă, Ch., 1972; *Marginalii critice*, Ch., 1973; *Metafora poetică și semnificațiile ei în poezia sovietică moldovenească*, Ch., 1974; *Conștiința civică a poeziei contemporane*, Ch., 1976; *Literatura moldovenească*. Manual pentru clasa X (coautor), Ch., 1977-1978; *Poezia sovietică moldovenească din anii '20-'30*, Ch., 1979; *Critica și procesul literar contemporan* (culegere colectivă), Ch., 1979; *Creația lui L. Corneanu în școală*, Ch., 1981; *Crez și măiestrie artistică*, Ch., 1982; *Poezia militantă și imperativul vremii*, Ch., 1983; *Creația lui L. Deleanu în școală*, Ch., 1983; *Creația lui Gr. Vieru în școală*, Ch., 1984; *Literatura sovietică moldovenească în contextul procesului literar unional*, Ch., 1984; „*Literatura și Arta Moldovei*”: Encicl. 2 vol., Ch., 1985; 1986; *Creația lui Petrea Cruceniuc în școală*, Ch., 1986; *Poezia moldovenească de azi și problemele vieții*, Ch., 1987; *Responsabilitatea cuvântului critic*, Ch., 1987; *Creația lui Em. Bucov în școală*, Ch., 1987; *Căutări artistice ale literaturii moldovenești din anii '70-'80*, Ch., 1987; *Poezie: adevăr artistic și angajare socială*, Ch., 1988; *Creația lui L. Damian și P. Zadnipru*

în școală, Ch., 1989; *Istoria literaturii moldovenești*. În 3 vol., vol. III, Ch., 1989-1990; *Literatura moldovenească pentru copii*. Manual pentru școlile pedagogice (coord., coautor), Ch., 1983; ediția a 2-a, 1990; *Creația lui N. Costenco și A. Busuioc în școală*, Ch., 1990; *Aspecte ale creației lui Ion Druță* (culegere colectivă), Ch., 1990; *Literatura română post-belică. Integrări, valorificări, reconsiderări*, Ch., 1998; *Poetul Gr. Vieru, adevăratul*, Ch., 2003; *Orientări artistice și științifice în literatura contemporană* (în 2 vol., coord., coautor), Ch., 2003; *Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filozofic*, în 2 vol., Ch., 2004; *Polemici literare sau pledoarii întru apărarea poeziei autentice*, Ch., 2005; *Poezia contemporană, mod de existență în Metaforă și Idee*, Ch., 2007; *Poezia de opoziție din R. Moldova în perioada de „stagnare”*, Ch., 2008; *Eminesciune, Druțiene, Vierene*, Ch., 2008; *Metafora este poezia însăși, investigații ale imaginarului și poezicii figurative*, Ch., 2009, și ultima carte: *Eminescu: arta și filosofia iubirii (în baza epistolarului inedit)* (2012).

Astfel, Mihail Dolgan ne-a adus frumusețea gândurilor sale așezate în cărțile sale, care vor rămâne drept dovadă vie, căci oamenii trăiesc prin faptele lor.

Viața contemplativă pe care au perpetuat-o unii critici literari din Republica Moldova, în special cea cuprinsă aproximativ între anii 1975 până la 1989, cu „tihnita ei existență în spațiul mărginit”, cu statornicia socială ce permitea o lentă elaborare a unor concepte teoretico-literare, îndelung observate și repetat controlate, pe când savantului Mihail Dolgan, acest răstimp i-a prilejuit apariția a circa 50 de cărți (monografii, culegeri de articole, manuale școlare, materiale didactice etc.), care cunosc astăzi o *superlativare* a adevăratelor probleme majore din Literatura Română. Iata de ce în „tagma rămuroasă” a cercetătorilor literari contemporani, lui Mihail Dolgan îi revine un rol aparte – deținând un teritoriu propriu, un *fief inalienabil* în vastul peisaj al universului ce se enunță – Critica literară contemporană – dar care, prin amplificarea treptată a procedeelelor și metodelor tehnice de cercetare individuale, a dobândit o deosebită complexitate. Remarcăm originalitatea demersului cercetologic care printr-o inventivitate semantică îi conferă un anume prestigiu, asigurându-i o carieră evoluată linear pe parcursul a cinci decenii.

Ritmul vieții acestor „vremuri literare”, cu pulsație sporită sau încetinită, n-a fost într-atât de liniștit, încât, la un moment dat, criticul literar Mihail Dolgan s-a simțit și el una cu „multele imagini” în ambianța cărora își coordona muncile. Rezultatul a fost o fixare obsesivă ce l-a făcut pe savant apt să studieze cu abnegație, cu răbdare și deplină aplicație fenomenul natural al literaturii artistice, vom menționa doar unele: *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări* (coordonator) (1998), *Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană* (coordonator) (2003), *Metafora este Poezia însăși* (2009), *Eminescu: arta și filosofia iubirii (în baza epistolarului inedit)* (2012) ș.a., găsindu-i o nouă înfățișare, în special cercetologică. Acest aspect științific a avut drept consecință o renunțare (treptată renunțare) la supra-potențarea metodologiei de analiză a operelor literare.

În respectivul climat spiritual, cercetătorul literar Mihail Dolgan se menține cu mult zbulc dramatic în anturajul „paradisului metaforei poetice”, descoperit de el, care, de fapt, rămâne o lume iradiantă a textului artistic.

Nici în paradisul biblic Omul nu a putut trăi la infinit...

Ceva timp în urmă, academicianul Mihail Dolgan mi s-a confesat: „Viața este o luptă, mai ales lupta zilelor care au venit după anul 1989, și de aceea în opera literară, care rămâne a fi oglinda prezentului actual al acestei vieți, în ea, nu mai avem spațiu doar pentru contemplație, pentru glisare în meditații prelungite, meditații, posibil, atât de necesare unui critic literar, care îl vor duce, prin lentă penetrație a obiectivului, la sesizarea și, apoi, la exprimarea în mod adecvat a noilor viziuni despre literatura contemporană”.

Anume din aceste considerente, Mihail Dolgan se pronunță categoric pentru afirmarea originalității operei artistice, susținută științific cu multă intensitate, iar „realizările literare trebuie să aibă o magie discretă, dar ușor recognoscibilă”, precum le amintea studenților, masteranzilor și doctoranzilor săi, profesorul lor universitar...

Ultimele cărți editate (sau redactate) de neobositul critic literar, fac din discreție aliat, pentru a dejuca un semn de destin, ce nu-l pot smulge din îndeletniciri pasagere, ca cele ale modului liric sau beletristic – o desăvârșită delimitare de profesionalismul menajat sau utilitarist!

Ceea ce m-a mai uimit întotdeauna la savantul și profesorul universitar Mihail Dolgan, de-a lungul a mai bine de două decenii, a fost imensa generozitate, prin care era distinct de unii conferențieri...

Nimic mai penibil decât spectacolul acelor dascăli universitari preocupați să nu fie „concurați” de *învățăceii* lor, dornici să le apară acestora ca niște zei inaccesibili, și gata să-și ia înapoi investiția de generozitate imprudentă imediat ce constata că ea ar putea duce la mai mult decât se așteptau. Adevăratul profesor este însă un părinte care se bucură văzând că odrasla lui spirituală promite să-l continue – indiferent de se va ține sau nu de promisiune...

Nimeni nu va putea reda vreodată în cuvinte modul cum academicianul Mihail Dolgan participa din tot sufletul la proiectele, la întâile cercetări și ipoteze, la bucuriile și necazurile învățăceilor săi, făcându-i pe aceștia să se simtă cu adevărat oameni. Acest climat de încredere, de solitudine, cu care le împărtășea tot ceea ce știa, cu care le dădea cărți din biblioteca sa de specialitate, seninătatea cu care, apoi, privea rezultatele cercetării chiar și atunci când acestea contraziceau propriile concluzii și când personal nu era de acord cu ele, iată marile calități *pedagogice* care au secondat totdeauna opera științifică a învățatului Mihail Dolgan.

Din întreaga-i activitate a savantului Mihail Dolgan se poate releva un fir de rază, raportat la o stea împătimită pentru mai bine și mai frumos, care, de fapt, e un spațiu geometric al unui Destin. Un segment mic, dar cu greutate specifică, întru unele deslușiri – de ce nu? – din viitor...

VITALIE RĂILEANU
Institutul de Filologie
(Chișinău)